

Finantsteenused 2018

EESTI EKSPORDIVÕIMALUSED JA POLIITIKAVALIKUD

ARENGUFOND
ESTONIAN DEVELOPMENT FUND

Poliitikakujundajatele mõeldud spikker koondab Arengufondi seiretöö „Finantsteenused 2018“ tulemusi: finantsteenuste ekspordis Eesti jaoks peituvaid võimalusi ja tegevussoovitusi. Eraldi tähelepanu pälvib võtmetegevuste teostamiseks väljapakutud lahenduse - *FinanceEstonia* - olemuse ja eeliste selgitamine. Eesti majanduspoliitika kontekstis on tegu era- ja avaliku sektori uudse koostöömudeliga, mis aitab ületada koordinatsiooni ja ressursside mobiliseerimisega seotud probleeme ning arendada fokuseeritult Eestile uut kasvuala.

Finantsteenustest uus kasvuala

Turgude liberaliseerimine, üleilmastumine ja info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutuselevõtt on loonud maailmas soodsad tingimused teadmismahukate äriteenuste, sh finantsteenuste kasvuks. Arengufondi ajendas 2009. aastal - majanduskriisi keskmes - finantsteenuste teemalist seireprojekti käivitama küsimus, kas Eestil võiks olla eeldusi selles globaalselt kasvavas ja muutavas äris kaasa lüüa ning kui, siis kuidas need eeldused ekspordinumbriteks pöörata.

Seire tulemuste põhjal võib öelda, et Eesti majanduse uute kasvualade portfelli kujundades on igati mõistlik finantsteenused koos teiste teadmismahukate ja suurt lisandväärtust võimaldavate ärialadega sinna lisada. Finantsteenuste ja nendega seotud tugiteenuste ekspordi kasv tähendab struktuurset muutust Eesti majanduses: suuremat lisandväärtust loovaid

Ma soovin, et nii valitsus kui ka aktiivne finantssektor näeksid ühist eesmärki, müüa Eestist nišsidele fokuseeritud finantsteenuseid, mille ainus turg on rahvusvaheline turg.

Joakim Helenius, Trigon Capital, CEO
(Arengufondile antud intervjuus 29.03.2010)

Finantsteenuste eksport: võimalustest teostuseni

VÕIMALUSED:

Eestil on finantssektori ekspordi kasvatamiseks kolm peamist nišivõimalust

- varahalduses põhifunktsioonid, rakendades teadmisi Kesk- ja Ida-Euroopa kohta
- privaatpangandus SRÜ suunal
- *back office* ehk tugiteenused rahvusvahelistele finantsettevõtetele

VÕTMEGEVUSED:

valitud nišsides Euroopa Liidus atraktiivseima keskkonna kujundamine

- regulatsioonid ja maksud
- kvalifitseeritud tööjõud
- Eesti kuvand, teadlikkus ja välisinvesteeringud

TEOSTAMINE:

avaliku ja erasektori partnerlus - *FinanceEstonia*

- koordineeritud tegevused ja eestvedamine
- osapoolte ressursside mobiliseerimine
- järjepidevus

ettevõtteid ja välisinvesteeringuid, rohkem kõrgepalgalisi töökohti ning suuremat maksutulu, sest tööjõuga seotud kulud moodustavad finantsalal valdava osa kogukuludest.

Eesti finantssektori rahvusvaheliseks muutumine on vältimatuks eelduseks ka majanduse arengule

tervikuna. Rahvusvahelise haardega finantsinstitutsioonide tegutsemine Eestis tõstab oluliselt sinise ärikeskkonna konkurentsivõimet: toetab majanduse teiste valdkondade arengut, tagab erasektori parema kapitaliseerituse, finantsvõimenduse instrumentide kättesaadavuse ning sidususe globaalse majandusruumiga.

Lähtekoht

Eesti suhteliselt hästi arenenud finantssektor kuulub valdavalt Põhjamaade pankadele ja on siseturuuunaline. Ekspordi ambitsiooniga väike-ettevõtteid on vaid käputäis. Seda pilti ilmes- tab ka statistika, mille põhjal Eestis moodustavad finantsteenused umbes 4% kogulisandväärtusest ja 2% tee-

nuste ekspordist. Samas on finantssektori keskmine palk 1500 eurot (2010), mis on kaks korda suurem Eesti keskmisest.

Lähtekohta arvestades saab Eesti finantsteenuste ekspordi märkimisväärselt kasvatada eelkõige läbi uute välisinvesteeringute hankimise. Selleks on oluline aru saada teguritest, mis määravad selles Eesti edu või ebaedu.

Asukohta valiva rahvusvahelise finantsettevõtte jaoks on olulised järgmised tegurid: kulud, tööjõu olemasolu ja kvaliteet, kultuuriline ja geograafiline lähedus asjakohastele turgudele, infrastruktuuri olemasolu ja kvaliteet, maksud ja regulatsioonid. Samuti üldisemad aspektid nagu Eesti kuvand, elukvaliteet, majanduslik ja poliitiline stabiilsus ning transpordiühendused.

Soodsa geograafilise asendi, Põhjamaadega integreerituse, tööjõukulude ja IT-infrastruktuuri poolest on Eesti konkurentsivõimeline, kuid finants- ja IT-valdkonna oskustööjõu kättesaadavus on piiratud, regulatsioonid ning maksusüsteem on kohati ebasoodsad, üldine elukvaliteet pigem kesine ning Eesti (ja ka regiooni) kuvand on rahvusvaheliselt tegutsevate finantsettevõtete jaoks nõrk.

Nišivõimalused

Eesti võimalused tuvastati analüüsid finantssektori väärtusahela erinevaid funktsioone ja valdkondi eksporditavuse vaatenurgast ning kõrvutades saadud tulemusi Eesti olukorraga. Nii selgusid Eesti finantssektori ekspordi kasvatamise kolm nišivõimalust:

- varahalduses keskendumine põhi-funktsioonidele, rakendades teadmi- si Kesk- ja Ida-Euroopa kohta;
- privaatpanganduses teenuste osu- tamine kogu väärtusahelas suunaga Venemaale ja SRÜ regioonile;
- *back office* ehk tugiteenuste pakku- mine rahvusvahelistele finantsette- võtetele (nt raamatupidamine, hal- dus, andmetöötlus, IT-tugi, õiguskü- simused jne).

Eesti seotus Põhjamaade finantssek- toriga ning samas lähedus Kesk- ja Ida- Euroopa majandus- ja kultuuriruumile on heaks lähtekohaks oma regioonis varahaldus- ning privaatpangandus- teenuste ekspordi arendamiseks. Eesti suhtelised tugevused nagu IT võimekus, soodsad tööjõukulud ning rahvusvaheliste finantsinstitutsiooni- de valmisolek viia välisriikidesse es- majoones vähem keerukaid tegevusi, avavad võimaluste akna *back office* teenustele.

Eestil on mõned poolemõdu- lised ja kujuteldavad tugevused ja hunnik hetkeseisuga täiesti reaalseid nõrkusi. Kui ainuüksi selle pärast uute nišside otsimisest ja katsetamisest loobuda, võiks kohe endale augu kaevata ja mulla peale kraapida.

Villu Zirnask, arvamustoimetaja
(Eesti Päevaleht, 18.08.2009)

Eesti plussid ja miinused finantsteenuste ekspordi kasvaks

- geograafiline asukoht Põhjamaade ja Kesk- ja Ida-Euroopa vahel
- potentsiaalsete turgude kultuurikonteksti tundmine
- kuvandi olemasolu oma regioonis
- madal kulubaas
- arenenud IKT taristu ja oskused
- järelevalve asutuste ja regulaatorite edumeelne suhtumine

- hägune kuvand ja madal teadlikkus rahvusvaheliste finants- ettevõtete seas
- sobiva ettevalmistusega tööjõu nappus (nii finants- kui ka IKT alal)
- rahvusvaheliselt antud madal hinnang elukvaliteedile
- maksusüsteem ja regulatsioonid (teatud aspektides)
- poliitilised suhted riikidega potentsiaalsetel turgudel
- transpordiühenduste ebapiisavus

Eesti käegakatsutavaim kasvu- võimalus peitub tugiteenustes. Riik saaks selliste välisinvestee- ringute hankimises enda kanda võtta osa üksuse Eestisse toomise kulusid ja toetada koolitamist.

Raul Allikivi, Majandusministeeriumi majanduspoliitika talituse juhataja
(Arengufondi Finantsteenuste foorumil 31.03.2010)

Võtmetegevused

Finantsteenuste ekspordi oluline kasvatamine eeldab selles vallas Eesti atraktiivsust mõjutavate teguritega üheaegset, eesmärgipärast ja järjepide-

vat tegutsemist. Finantsvaldkonna eripäraks on regulatsioonide suur tähtsus, mistõttu on konkurentsivõimelise regulatiivse keskkonna kujundamine ja säilitamine ekspordi kasvatamise oluliseks eeltingimuseks. Samas ainult

see ei ole veel piisav: lisaks seadusandlusele tuleb luua selles valdkonnas Eestile rahvusvahelist kuvandit, teha proaktiivselt tööd potentsiaalsete investoritega ja tagada kasvuks vajaliku kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus.

Finantsteenuste ekspordi kasv eeldab tegutsemist kolmel rindel

1. REGULATSIOONID

Regulatiivse- ja maksukeskkonna pidev võrdlemine konkurentidega ja arendamine Euroopa Liidu jurisdiktsiooni arvestades, näiteks:

- investeerimisfondide seaduse kaasajastamine, pidades silmas ekspordi
- topeltmaksustamise vältimise lepete portfelli suurendamine (SRÜ riikidega)
- mitteresidentidest eraisikutele atraktiivse maksukeskkonna kujundamine

2. TÖÖJÕUD

Hea ettevalmistusega tööjõu kättesaadavuse tagamine lühi- ja pikaajaliselt, näiteks:

- akadeemiliste/kutsealaste õppekavade ja kvalifikatsiooniõppe nagu näiteks CFA Eestis käivitamise rahastamine
- koos erasektoriga grantide pakkumine töötajatele operatiivseks enesetäiendamiseks rahvusvahelistes magistriõppeprogrammides või täiendõppes
- rahvusvahelise kogemuse ja sidemetega inimestele (sh välismaal finantsvaldkonnas karjääri tegevatele eestimaalastele) rakendusvõimaluste pakkumine
- sisserändepoliitikas nõuete lihtsustamine finantssektoris sisenejatele, eriti kolmandatest riikidest

3. VÄLISINVESTEERINGUD

Eestist teadlikkuse tõstmine, positiivse kuvandi loomine ja välisinvesteeringute maaletoomine, näiteks:

- Euroopa ja rahvusvahelistes finantssektori platvormides osalemine info ja sidemete hankimiseks
- fokuseeritud kampaaniad, konverentsid, *roadshow* jms potentsiaalsetel kapitali - või teenuste eksporditurgudel
- võimalike investorite kaardistamine, neile riigi poolt pakettlahenduste väljapakkimine
- välismajanduspoliitika võimaluste parem rakendamine

Teostamine

Teiste riikide kogemuse analüüs näitab, et sisuliselt nullist pole pikaajalise poliitilise toetuseta ning süsteemse tegevuseta võimalik finantsteenuste ekspordi märkimisväärselt kasvatada. Seepärast eeldab Eestist nišipõhise finantskeskuse väljaarendamine poliitilist toetust ning avaliku- ja erasektori osaliste pikaajalist pühendumist. Samas ei eksisteeri Eesti majanduspoliitikas sellele ülesandele vastavat era- ja avaliku sektori koostöö praktikat, mis kombineeriks ülalt-alla strateegilise koordineerimise ja alt-üles valdkonna ja turu tundmise uue kasvuala väljaarendamiseks.

Seda arvestades töötasid seireprojektis kaasa loonud ametnikud ja ettevõtjad välja Eesti jaoks uudse koostöömudeli *FinanceEstonia*. Selle eesmärgiks on koondada ekspordivaid

või ekspordi ambitsiooniga finants- ja tugiteenuste ettevõtteid ning riigi- ja kõrgharidusasutusi missiooniga edendada Eesti finantsteenuste ja sellega seotud tugiteenuste ekspordi.

Miks vajalikud tegevused ilma *FinanceEstonia*ta tehtud ei saa?

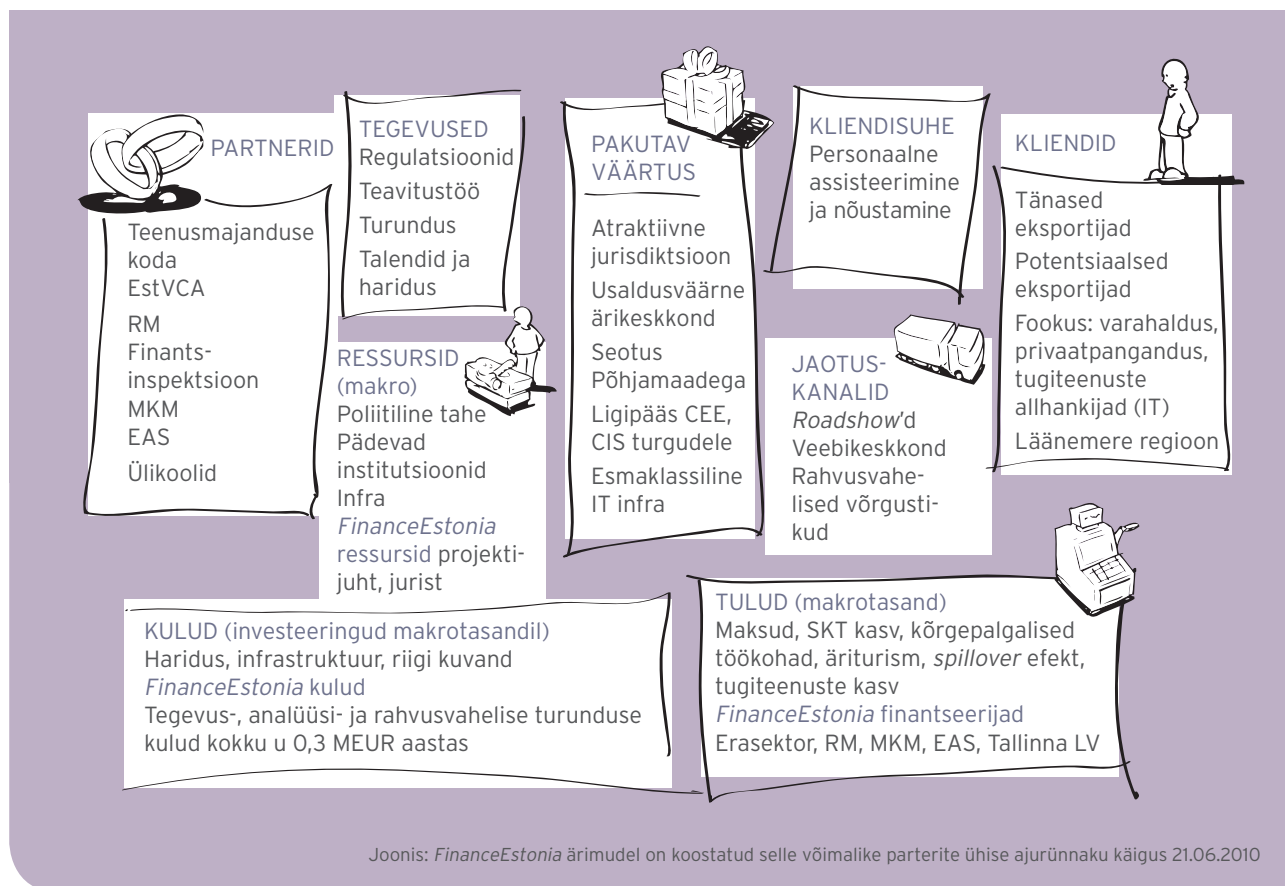
Nagu eespool toodud, vajab finantsteenuste ekspordiks soodsa keskkonna väljaarendamine riigi poolt mitmete erinevate teemadega järjepidevalt tegelemist – probleemide ühekordsest ja kildhaaval käsitlemisest pole kasu. Funktsioonipõhine riigihaldusaparaat, kus üks ministeerium tegeleb maksudega, teine haridusega ning kolmas majandusarenguga ei soosi valdkonna koordineeritud arendamist. Lisaks on tähtis erasektori motiveeritus ning see, et avalikus sektoris langetatavaid otsuseid toetaks pidev eraturu kogemus ning tagasiside.

Pole mõtet oodata, et meist saaks uus London, kuid maailma finantssektoris on mitmed nišid, mida Eesti võib edukalt täita. Ja alustada tuleks sellega juba täna, esimesena alustajal on siin regioonis selge eelis.

Kristjan Lepik, EFTN varahalduse juht
(Saldo, mai 2010)

Avaliku ja erasektori koostööplatvorm *FinanceEstonia* finants-teenuste ekspordi koordineeritud ja järjepidevaks arendamiseks

Finantsteenuste seire teekond

2009-2010 teostas Eesti Arengufond seireprojekti „Finantsteenused 2018“ koostöös Majandus- ja Rahandusministeeriumi ning finantssektori osapooltega. Eesmärgiks oli analüüsida finantsteenuste ekspordipotentsiaali ning kaaluda läbi

selle realiseerimise võimalused. Uuringu partneriks valiti Briti konsultatsioonifirma Oxera Consulting Ltd. Projekti kaastrahastas Riigikantselei „Tarkade otsuste fond“. Analüüsi ja arutelude kokkuvõttena sündis raport „Finantsteenused 2018: Eesti

ekspordivõimalused ja poliitikavalikud“. Käesolevas Spikris toodu põhineb raportil ja selle avaldamise järgselt 31.03.2010 toimunud finantsteenuste foorumilt ning võtmeotsustajatega peetud kohtumistelt saadud tagasisidel.

Eesti Arengufond
Tornimäe 5, 10145 Tallinn
Tel 616 1100
www.arengufond.ee

Eesti Arengufond on Riigikogu poolt ellu kutsunud, et leida arenguseire abil uue majanduskasvu allikaid ning investeerida uut moodi mõtlevatesse ja ambitsioonikalt tegutsevatesse Eesti teadmumahuatesse tehnoloogiaettevõtetesse.

Loe lisaks:

Eesti Fookuses 3/2009. Finantsteenused 2018: Eesti ekspordivõimalused ja poliitikavalikud
<http://www.arengufond.ee/publications/>

Vaata lisaks:

Finantsteenused 2018 foorumi (31.03.2010) videosalvestus
<http://www.arengufond.ee/videocasts/videocast1624/>

Löö kaasa:

FinanceEstonia koostööplatvormi loomises <http://www.arengufond.ee/events/event1703/>
Arengufondi ekspert Imre Mürk, imre.myrk@arengufond.ee